

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
УРНЯКСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул.Лесная, д. 44А, п.Урняк,
Арский муниципальный район, 422019

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ҮРНӘК
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ
Урман урамы, 44А йорты, Үрнәк авылы,
Арча муниципаль районы, 422019

Тел. (84366)51-4-93, факс (84366)51-4-93. E-mail: Urn.Ars@tatar.ru

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

«03» март 2025 ел

№ 24

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә территориясендә киселә торган яшел үсентеләр бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү методикасын раслау турында

2023 елның 6 октябрдәгә "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә башкарма комитеты **КАРАР БИРӘ:**

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә территориясендә киселә торган яшел үсентеләр бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү методикасын әлеге карарга кушымта нигезендә расларга.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга (<http://pravo.tatarstan.ru>) һәм Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының рәсми сайтында урнаштыру юлы белән халыкка житкерергә (<https://arsk.tatarstan.ru>).

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны үземдә калдырам.

Үрнәк авыл жирлегә
Башкарма комитет житәкчесе

В.Р.Габделхаков

Татарстан Республикасы Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә территориясендә киселә торган яшел үсентеләр бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү үткәру методикасы

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Киселә торган яшел утыртмаларның бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү үткәру методикасы (алга таба текст буенча - Методика) Россия Федерациясе Конституциясе нигезендә, “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законы, Татарстан Республикасы Конституциясе, “Әйләнә-тирә мохитне саклау турында” 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль кануны, “Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында” 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кануны белән эшләнде.

1.2. Методика Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә территориясендәге яшел үсентеләрне хокуклы рәвештә тартып алганда, шулай ук яшел үсентеләргә хокуксыз зыян килү яки юкка чыгу нәтижәсендә муниципаль берәмлек бюджетына кертелергә тиешле түләүләрне исәпләп чыгару өчен билгеләнә.

1.3. Методика кулланыла:

Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә территориясендә хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашырганда килеп чыгарга мөмкин булган зыянын бәяләү өчен инвестиция проектларының әйләнә-тирә мохиткә йогынтысын бәяләү бүлекләрен эзерләү һәм аларга экологик экспертиза ясау барышында;

табигать факторларын, шулай ук яшелләндерү объектларының экологик әһәмиятен исәпкә алып, яшел утыртмаларны законлы рәвештә сүткән (кискән) өчен түләү күләмен исәпләгәндә;

яшел утыртмаларның хокуксыз зарарлануы (үсемлекнең үсүе тукталу дәрәжәсенә кадәр түгел) яисә юкка чыгуы аркасында китерелгән зыянын каплаганда;

Арча муниципаль районының Үрнәк авыл жирлегә территориясендәге яшел үсентеләрнең бәясен билгеләү белән бәйлә башка очракларда.

1.4. Әлегә Методика үзенә тәэсирен урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарда, шул исәптән урман утыртмаларына яисә урман утыртмаларына кертелмәгән агачларга, куакларга һәм лианаларга китерелгән зыянын исәпләү белән бәйлә мөнәсәбәтләргә жәелдерми.

II. Киселә торган яшел утыртмаларны классификацияләү һәм идентификацияләү һәм аларның бәясен билгеләү

2.1. Шәһәр яшеллекләренең киселә торган төп типлары бәясен исәпләү өчен, шәһәр территорияләренең функциональ билгеләнешенә, урнашуына, милек рәвешләренә һәм ведомстводан чыгуына карамастан, үсемлекләренең түбәндәге классификациясе

кулланыла:

агачлар;

куаклар (төркемләп һәм берәмләп утырту);

куаклардан ясалган тере киртәләр;

үлән япмасы (газоннар һәм табигый үлән үсемлекләре);

чәчәклекләр.

2.2. Үсемлекләргә китерелгән зыянын күләмен билгеләгәндә ботаника, урман төзелеше, дендрология геоботаника, туфрак-мелиорация, Геология һәм башка тикшеренүләр, урман һәм үсемлек кадастрлары, үсемлекләр мониторингы белешмәләре, шулай ук исәп объектының үсемлекләренә торышы турында кирәкле мәгълүмат булган паспорты файдаланыла.

Үсемлекләргә китерелгән зыяны, оештыру-хокукый һәм милек формаларына бәйсез рәвештә, гражданныр, шәхси эшмәкәрләр, оешмалар каплый.

Яшел үсентеләрне кисеп хокуксыз зарарлаган яисә юкка чыгарган очракта, өстәмә тикшеренүләр үткәрү, экспертлар жәлеп итү, исәп-хисаплар үткәрү, документларны рәсмиләштерү чыгымнарын түләү экологик хокук бозу кылган зат акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2.3. Агач-куак, үлән үсемлекләренә китерелгән зыянын күләмен билгеләгәндә исәпкә алына:

аерым үсемлекләренә санын билгеләү шактый катлаулы булганда, агачлар һәм аерым торган куаклар өчен данәләрдә яисә куаклыклар һәм үсентеләр өчен погон метрларында киселә торган, зарарланган, юкка чыгарылган үсемлекләр саны;

үләнчел үсемлекләр биләгән майдан квадрат метрларда;

агачларның (яфраклы яки хыслы) һәм куакларның төрләре, токым составы, үләнчел үсемлекләр тибы;

агачның биеклеген, разрядын, 1 берәмлек агач өчен алына торган агач күләмен билгеләү һәм 1 куб метр агач өчен бәя бәяләү өчен 1,3 метр биеклектә агач кәүсәсенә диаметры. Әгәр агачның берничә кәүсәсе һәм диаметры 8 сантиметрға житкән икенчел кәүсәсе (кәүсәләре) булса, һәр кәүсә аерым агачка санала;

әлеге үсемлекне утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр бәясе; биекlege 1 метрға кадәр булган үсенте бәясе сумнарда;

үсемлекләренә торышы һәм аның кыйммәте;

үсемлекләренә деградация дәрәжәсе (яшел үсентеләрне кисеп рөхсәтсез зарарлаганны яки юкка чыгарганны исәпләгәндә генә кулланыла).

2.4. Яшел утыртмаларны тартып алганда зыянын күләме түбәндәге формулалар буенча билгеләнә:

N п/п	Яшел утыртмалар	Зыян күләмен исәпләү формуласы*	Шартлы билгеләр
1	Агач	$Y = (C + U + C_v) \times q \times k_1 \times k_2 \times k_3 \times k_d$ $= V \times C_{д3}$ монда	<p>Y - зыян күләме</p> <p>C - 1 данә агач утырту һәм үстерү эшләренәң бәясе (таб. 1) Ц - 1 үсенте бәясе (таб. 1) C_v - тартып алына торган агач күләменәң бәясе</p> <p>V - 1 данә өчен тартып алына торган агач күләме</p> <p>C_{д3} - 1 куб. м агачның бәясе</p> <p>q - тартып алына торган агачларның данәләре саны</p> <p>k₁ - үсемлекләренәң мохитне саклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 3)</p> <p>k₂ - үсемлекләренәң торышын исәпкә ала торган коэффициент (таб. 4)</p> <p>k₃ - үсемлекләренәң кыйммәтен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 5)</p> <p>k_d - үсемлекләренәң деградация коэффициенты (таб. 6)</p>
2	Куаклыклар, лианалар	$Y = (C + Ц) \times q \times k_1 \times k_2 \times k_3 \times k_d$	<p>Y - зыян күләме</p> <p>C - куакның, лиананың 1 данә утырту һәм үстерү эшләренәң бәясе яки 1 пог. м (таб. 2)</p> <p>Ц - утырту материалы бәясе (таб.2)</p> <p>q - тартып алына торган куакларның, лианаларның данә саны</p> <p>k₁ - үсемлекләренәң мохитне саклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 3)</p> <p>k₂ - үсемлекләренәң торышын исәпкә ала торган коэффициент (таб. 4)</p> <p>k₃ - үсемлекләренәң кыйммәтен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 5)</p> <p>k_d - үсемлекләренәң деградация коэффициенты (таб.6)</p>
3	Газоннар, чәчәклекләр	$Y = (C + Ц) \times S \times k_1 \times k_2 \times k_3 \times k_d$	<p>Y - зыян күләме</p> <p>C - 1 кв. м газон, чәчәк бакчасы утырту һәм үстерү эшләренәң бәясе (таб.2)</p> <p>Ц - утырту материалы бәясе (таб. 2)</p> <p>S - тартып алына торган газон, чәчәклек мәйданы k₁ - үсемлекләренәң мохитне саклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент</p>

			(таб. 3) к2 - үсемлекләрнең торышын исәпкә ала торган коэффициент (таб. 4) кц - үсемлекләрнең кыйммәтен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 5) кд - деградация коэффициенты (таб. 6)
4	Естественная травяная растительность	$У = 8x_k 1x_k 2x_k c_x k_d$	У - зыян күләме Б - тартып алына торган табигый үлән үсемлекләре майданы к1 - үсемлекләрнең мохитне саклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 3) к2 - үсемлекләрнең торышын исәпкә ала торган коэффициент (таб. 4) кц - үсемлекләрнең кыйммәтен исәпкә ала торган коэффициент (таб. 5) кд - үсемлекләрнең деградация коэффициенты (таб. 6)

* Яшел утыртмаларны тартып алганда зыянын күләме, алдагы чорда товарларга (эшлэргә, хезмәт күрсәтүлэргә) куллану баяләренең үзгәрүен исәпкә ала торган коэффициент-дефляторны исәпкә алып үзгәртелергә тиеш

Таблица 1

Агач үсемлекләренә китерелгән зыянын күләмен билгеләү күрсәткечләре

Кәүсәнең диаметры комльдән 1,3 м биеклектә (ё), см	Агачның биеклеге (Ъ), м	Биеклек буенча разряд	1 берәмлек агач өчен тартып алына торган агач күләме (V), куб. м	1 куб. м агачның баясе (Сд), руб.	НДСтан башка утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр баясе (С), сум	Биеклегә 1 м га кадәр булган 1 үсенте баясе(Ц), сум.
Агачларның яфраклы токымнары						
имән						
8дән 10га кадәр	5	Ш	0,023	1200,0	2690,3	501,5
10нан 12кә кадәр	7		0,043			
12дән 14кә кадәр	9		0,072			
14тән 16га кадәр	11		0,112			
16дан 18гә кадәр	13		0,164			
18дән 20гә кадәр	14		0,219			
20дән 24кә кадәр	16		0,29			
24тән 28гә кадәр	18		0,46			
28дән 32гә кадәр	20		0,68			
32дән 36га кадәр	21		0,94			
36дан 40ка кадәр	22		1,23			
40тан 44кә кадәр	23		1,56			
44тән 48гә кадәр	26		2,10			
48дән 52гә кадәр	27		2,53			
52дән 56га кадәр	27		3,00			
56дан 60ка кадәр	28	3,52				

60тан 64кә кадәр	28		4,08			
64тән 68гә кадәр	28		4,65			
68дән 72гә кадәр	28		5,27			
72дән 76га кадәр	28		5,92			
76дан 80гә кадәр	28		6,61			
80нән 84кә кадәр	28		7,35			
84тән 88гә кадәр	28		8,13			
88дән 92гә кадәр	28		8,92			
92дән 96га кадәр	29		9,81			
96дан 100 кадәр	29		10,70			
100дән артык	29		11,63			
Юкә						
8дән 12гә кадәр	6	III	0,019	489,6	2690,3	501,5
12дән 16га кадәр	9		0,061			
16дан 20гә кадәр	12		0,13			
20дән 24кә кадәр	14		0,23			
24тән 28гә кадәр	15		0,35			
28дән 32гә кадәр	17		0,52			
32дән 36га кадәр	18		0,71			
36дан 40ка кадәр	19		0,89			
40тан 44кә кадәр	19		1,16			
44тән 48гә кадәр	20		1,40			
48дән 52гә кадәр	21		1,69			
52дән 56га кадәр	21		2,00			
56дан 60ка кадәр	21		2,34			
60тан 64кә кадәр	22		2,68			
64тән 68гә кадәр	22		2,98			
68дән 72гә кадәр	22		3,042			
72дән артык	22		3,85			
Каен						
10нан 12кә кадәр	10	II	0,053	489,6	2690,3	501,5
12дән 14кә кадәр	11		0,080			
14тән 16га кадәр	12		0,117			
16дан 18гә кадәр	14		0,164			
18дән 20гә кадәр	15		0,218			
20дән 24кә кадәр	16		0,28			
24тән 28гә кадәр	18		0,43			
28дән 32гә кадәр	18		0,61			
32дән 36га кадәр	19		0,83			
36дан 40ка кадәр	20		1,09			
40тан 44кә кадәр	21		1,40			
44тән 48гә кадәр	22		1,76			
48дән 52гә кадәр	23		2,17			
52дән артык	24		2,64			
Усак, зирек, өрәңге, корычагач, карама, тал һәм тирәк, башкалар						
10нан 12кә кадәр	11	усак, зирек - II, башкалар - III	0,057	усак 489,6, башкалар - 200,6	2690,3	501,5

12дэн 14кэ кадэр	13		0,093			
14тэн 16га кадэр	14		0,133			
16дан 18гэ кадэр	15		0,185			
18дэн 20гэ кадэр	16		0,254			
20дэн 24кэ кадэр	17		0,33			
24тэн 28гэ кадэр	19		0,50			
28дэн 32гэ кадэр	20		0,71			
32дэн 36га кадэр	22		0,99			
36дан 40ка кадэр	23		1,30			
40тан 44кэ кадэр	23		1,61			
44тэн 48гэ кадэр	24		2,02			
48дэн 52гэ кадэр	25		2,50			
52дэн артык	25		2,91			
Блыслы агачлар						
Нарат						
8дэн 10га кадэр	8	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12кэ кадэр	10		0,049			
12дэн 14кэ кадэр	11		0,076			
14тэн 16га кадэр	14		0,118			
16дан 18гэ кадэр	15		0,166			
18дэн 20гэ кадэр	16		0,23			
20дэн 24кэ кадэр	18		0,30			
24тэн 28гэ кадэр	20		0,47			
28дэн 32гэ кадэр	22		0,67			
32дэн 36га кадэр	23		0,91			
36дан 40ка кадэр	24		1,17			
40тан 44кэ кадэр	24		1,47			
44тэн 48гэ кадэр	25		1,81			
48дэн 52гэ кадэр	25		2,17			
52дэн 56га кадэр	25		2,55			
56дан 60ка кадэр	25		2,97			
60тан 64кэ кадэр	25	II	3,41	920,4	2690,3	708,0
64тэн 68гэ кадэр	25		3,88			
68дэн 72гэ кадэр	26		4,40			
72дэн 76га кадэр	26		4,93			
76дан 80гэ кадэр	26		5,48			
80нэн артык	26		6,09			
Чыршы						
8дэн 10га кадэр	5	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12кэ кадэр	8		0,049			
12дэн 14кэ кадэр	10		0,076			
14тэн 16га кадэр	12		0,118			
16дан 18гэ кадэр	14		0,166			
18дэн 20гэ кадэр	15		0,23			
20дэн 24кэ кадэр	17		0,30			
24тэн 28гэ кадэр	19		0,47			
28дэн 32гэ кадэр	21		0,67			
32дэн 36га кадэр	23		0,91			
36дан 40ка кадэр	24		1,17			
40тан 44кэ кадэр	25		1,47			

44тэн 48гэ кадэр	26		1,81			
48дэн 52гэ кадэр	27		2,17			
52дэн 56га кадэр	28		2,55			
56дан 60ка кадэр	28		2,97			
60тан 64кэ кадэр	28		3,41			
64тэн 68гэ кадэр	29		3,88			
68дэн артык	26		4,40			
Пихта						
8дэн 10га кадэр	5	11	0,018	920,6	2690,3	800,0
10нан 12кэ кадэр	7		0,036			
12дэн 14кэ кадэр	8		0,070			
14тэн 16га кадэр	10		0,102			
16дан 18гэ кадэр	12		0,150			
18дэн 20гэ кадэр	13		0,201			
20дэн 24кэ кадэр	15	II	0,27	920,6	2690,3	800,0
24тэн 28гэ кадэр	16		0,65			
28дэн 32гэ кадэр	19		0,91			
32дэн 36га кадэр	21		1,19			
36дан 40ка кадэр	22		1,51			
40тан 44кэ кадэр	24		1,87			
44тэн 48гэ кадэр	26		2,27			
48дэн 52гэ кадэр	27		2,70			
52дэн 56га кадэр	27		3,11			
56дан 60ка кадэр	27		3,75			
60тан артык	27		3,90			
Карагай						
10нан 12кэ кадэр	11	II	0,068	920,4	2690,3	800,0
12дэн 14кэ кадэр	13		0,105			
14тэн 16га кадэр	14		0,150			
16дан 18гэ кадэр	17		0,209			
18дэн 20гэ кадэр	18		0,276			
20дэн 24кэ кадэр	19		0,36			
24тэн 28гэ кадэр	21		0,55			
28дэн 32гэ кадэр	24		0,80			
32дэн 36га кадэр	26		1,08			
36дан 40ка кадэр	27		1,43			
40тан 44кэ кадэр	28		1,81			
44тэн 48гэ кадэр	29		2,23			
48дэн 52гэ кадэр	30		2,68			
52дэн артык	30		3,17			
Кедр						
10нан 12кэ кадэр	10	II	0,053	920,6	2690,3	800,0
12дэн 14кэ кадэр	11		0,080			
14тэн 16га кадэр	12		0,117			
16дан 18гэ кадэр	14		0,164			
18дэн 20гэ кадэр	15		0,218			
20дэн 24кэ кадэр	16		0,28			
24тэн 28гэ кадэр	18	II	0,43	920,6	2690,3	800,0
28дэн 32гэ кадэр	18		0,61			
32дэн 36га кадэр	19		0,83			

36дан 40ка кадэр	20	1,09		
40тан 44кэ кадэр	21	1,40		
44тэн 48гэ кадэр	22	1,76		
48дэн 52гэ кадэр	23	2,17		
52дэн артык	24	2,64		

Таблица 2

Куаклык һәм үлән үсемлекләренә китерелгән зыяның күләмен билгеләү күрсәткечләре

N п/п	Яшел утыртмалар	Үлчәү берәмлеге	НДСтан башка утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр бәясе (С)	Утырту материалы бәясе (Ц)
Куакларның яфраклы токымнары				
1	Тере койма	1 по г. м өчен сум	469,43	500,0
2	Ялгыз нөсхәләр	1 шт. өчен сум	313,1	150,0
Куакларның ылыслы токымнары				
1	Ялгыз нөсхәләр	1 шт. өчен сум	461,6	600,0
Лианалар				
1	Ялгыз нөсхәләр	1 шт. өчен сум	313,1	150,0
Газоннар				
1	Болын үләннәреннән торган табигый үләнчел үсемлекләр	1 кв. м өчен сум		
2	Чүп үләннәрдән торган табигый үләнчел үсемлекләр	1 кв. м өчен сум		
3	Газоннар (газон үләннәре орлыклары чәчелә)	1 кв. м өчен сум	74,43	85,0
4	Рулонлы газон	1 кв. м өчен сум	200,0	100,0
Чәчәклекләр				
1	Чәчәклекләр	1 кв. м өчен сум	650,0	Чәчәкле-декоратив үсемлекләренң сортларына карап

Таблица 3
 Үсемлекләрнең мохитне саклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте (k1)

Исеме	k1 күрсәткече
Гомуми файдаланудагы утыртулар	2
Чикләнгән файдаланудагы утыртулар	1,5
Махсус файдаланудагы утыртулар	1

Таблица 4
 Үсемлекләрнең торышын исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте (k2)

Торыш	Үсемлекнең яфраклылыгына карап, торышы билгеләнә	k2 күрсәткече
Яхшы(сәламәт утыртулар) I	100% яфрак	2
Уртача көчсезләнгән II	90-70% яфрак	1,5
Каты көчсезләнгән III	60-40% яфрак	1
Изелгән (кибеп баручы) IV	30-20% яфрак	0,5
Үлеп баручы V	20-10% яфрак	0,1
Үле VI	яфраксyz	0

Таблица 5
 Үсемлекләрнең кыйммәтен исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте (k3)

Кыйммәтлелек төркеме	Агачлар һәм куаклар төрләре	K3 күрсәткече
1нче төркем (үзенчәлекле)	- ылыслы, мәңгә яшел агачларның барлык төрләре, шул исәптән: эрбет, нарат, чыршы, карагай; - яфраклы агачларның кайбер төрләре, шул исәптән: имән, корычагач, зирек, карама, элмә	1,5
2нче төркем (кыйммәтле)	- куакларның барлык төрләре; - яфраклы агачларның кайбер төрләре, шул исәптән: юкә, каен, өрәңге	1,2
3нче төркем (азкыйммәтле)	- агачларның башка төрләре һәм яфраклы куаклар	1